

بررسی تهاجم در نظام کیفری ایران- انگلستان- فرانسه و آمریکا کیان مولانی...

بررسی تهاجم در نظام کیفری ایران، انگلستان، فرانسه و آمریکا

کیان مولانی

کارشناس ارشد حقوق، گرایش جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج

kianmolani@yahoo.com

چکیده:

تهاجم، به عنوان یکی از صور مخل امنیت شخصی، در نظام های حقوقی مختلف با تعاریف و ساختارهای متمایز تحلیل شده است. در نظام های تابع کامن لا مانند انگلستان و ایالات متحده آمریکا، تهاجم رفتاری مستقل از ضرب و جرح محسوب شده و صرف تهدید قریب الوقوع بدون نیاز به تماس فیزیکی برای تحقق آن کفایت می کند. در حقوق فرانسه نیز، مفهوم «خشونت روانی» به عنوان شکل غیرتماسی از تعرض، به ویژه در بستر خشونت خانگی، مورد شناسایی و جرم انگاری قرار گرفته است. در مقابل، در نظام کیفری جمهوری اسلامی ایران، علی رغم وجود مبانی غنی فقهی مانند قاعده لاضرر، حرمت ایداء و نهی از اکراه، عنوان مستقلی برای جرم تهاجم در ساختار قانونی پیش بینی نشده است؛ و این دسته از رفتارها عمدتاً در قالب عناوین کلی تری نظیر تهدید، اکراه یا توهین مورد بررسی قرار می گیرند. پژوهش حاضر با رویکرد تطبیقی و روش توصیفی-تحلیلی، به واکاوی عناصر مادی و روانی تهاجم در نظام های ایران، انگلستان، فرانسه و آمریکا می پردازد. یافته ها بیانگر آن است که تهاجم، در معنای تهدید جدی و غیرتماسی نسبت به حیثیت یا امنیت روانی افراد، با عنایت به تحولات رفتاری نوین و آموزه های بزه دیده شناسی، مستلزم تبیین تقنینی ویژه و صریح است. بهره گیری از ظرفیت های موجود در منابع فقه امامیه، همراه با تحلیل تطبیقی ساختارهای حقوقی دیگر کشورها، امکان تدوین مقرره ای مستقل، هماهنگ با اصول اسلامی را فراهم می آورد؛ اقدامی که افزون بر تقویت کارآمدی نظام عدالت کیفری، در جهت تحقق سیاست جنایی اسلامی، تحکیم حقوق بزه دیدگان و صیانت از کرامت انسانی در چارچوب ارزش های بنیادین جمهوری اسلامی ایران قابل ارزیابی است. از این منظر، تقنین مستقل تهاجم می تواند نه تنها منطبق با اصول و مبانی فقهی موجود، بلکه در هماهنگی با تحولات جرم شناسی بومی باشد. توجه قانون گذار به این حوزه، به ویژه در پرتو افزایش مصادیق تهدیدهای غیرفیزیکی در بستر فضای مجازی و مناسبات نوین اجتماعی، ضرورتی حقوقی و فقهی در چارچوب تقنین بومی و اسلامی به شمار می رود که می تواند ضمن تحکیم سیاست جنایی حمایتی، بر اقتدار تقنینی جمهوری اسلامی ایران در پاسخ گویی به چالش های نوظهور اجتماعی و کیفری بیفزاید.

کلیدواژه: تهاجم، ایجاد مزاحمت، تمامیت جسمانی، تمامیت روانی، حقوق کیفری

A study of invasion in the penal systems of Iran, England, France and the United States

Kian Molani

Master of Law, Criminal and Criminology Orientation, Islamic Azad University, Sanandaj Branch

:Abstract

Assault, as a form of violation of personal security, has been analyzed in different legal systems with distinct definitions and structures. In common law systems such as England and the United States, assault is considered a behavior independent of assault and the mere threat of imminent harm without the need for physical contact is sufficient for its realization. In French law, the concept of "psychological violence" has also been recognized and criminalized as a non-contact form of assault, especially in the context of domestic violence. In contrast, in the criminal system of the Islamic Republic of Iran, despite the existence of rich jurisprudential foundations such as the rule of non-harm, the prohibition of harm, and the prohibition of coercion, an independent title for the crime of assault has not been foreseen in the legal structure; and this category of behaviors is mainly examined in the form of more general titles such as threat, coercion, or insult. The present study, with a comparative approach and descriptive-analytical method, examines the material and psychological elements of aggression in the systems of Iran, England, France, and the United States. The findings indicate that aggression, in the sense of a serious and non-contact threat to the dignity or psychological security of individuals, requires a specific and explicit legislative explanation, taking into account new behavioral developments and victimology teachings. Utilizing the capacities available in the sources of Imami jurisprudence, along with a comparative analysis of the legal structures of other countries, provides the possibility of formulating an independent regulation, in harmony with Islamic principles; an action that, in addition to strengthening the efficiency of the criminal justice system, can be evaluated in the direction of realizing Islamic criminal policy, consolidating the rights of victims, and protecting human dignity within the framework of the fundamental values of the Islamic Republic of Iran. From this perspective, the independent legislation of aggression can not only be in accordance with the existing jurisprudential principles and foundations, but also in harmony with the developments in local criminology. The legislator's attention to this area, especially in light of the

increasing instances of non-physical threats in the context of cyberspace and new social relations, is considered a legal and jurisprudential necessity within the framework of indigenous and Islamic legislation, which can, while strengthening the supportive criminal policy, increase the legislative authority of the Islamic Republic of Iran in responding to emerging social and criminal challenges.

Keyword: Invasion, To cause a nuisance, Physical integrity, Psychological integrity, Criminal law

مقدمه:

پدیده تهاجم به عنوان یکی از صور نقض آزادی و امنیت شخصی افراد، موضوعی بنیادین در حوزه حقوق کیفری و سیاست جنایی معاصر به شمار می‌رود. در پرتو آموزه‌های فقه اسلامی و نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران، صیانت از جان، حیثیت و امنیت روانی اشخاص، نه تنها در قانون اساسی (اصل ۲۲ و ۳۹)، بلکه در منابع فقهی نیز مورد توجه خاص قرار گرفته و بر لزوم جلوگیری از هرگونه ایذاء و تعرض تأکید شده است (موسوی بجنوردی، ۱۳۹۹؛ عمید زنجانی، ۱۳۸۵؛ محمد صالحی، ۱۳۹۸). با این وجود، در ساختار موجود حقوق جزای ایران، مفهومی مستقل تحت عنوان «تهاجم» به معنایی که در نظام‌های حقوقی غربی شناخته شده است، به طور صریح تعریف و جرم‌انگاری نشده و خلأ قانونی محسوسی در این زمینه وجود دارد.

در فقه امامیه، اصولی چون قاعده لاضرر، حرمت ایذاء، و حرمت اکراه و تهدید، ظرفیت فراوانی برای حمایت کیفری از افراد در برابر خشونت‌های غیرتماسی و تهدیدآمیز دارد (فیض، ۱۴۰۰؛ موسوی خمینی، ۱۴۰۰؛ سبحانی، ۱۴۰۱)، اما این مبانی فقهی تاکنون به شکل مشخص در قالب یک جرم مستقل تحت عنوان «تهاجم» تدوین نشده است. به همین دلیل، قانون‌گذار در مواجهه با اعمالی که در آنها تهدید، ارعاب یا رفتار خشونت‌بار روانی وجود دارد، اما تماس فیزیکی واقع نشده، با دشواری‌هایی مواجه است و عمدتاً به سراغ عناوین عام‌تری مانند تهدید، توهین، افترا، اکراه یا سوءقصد به نفس می‌رود (اردبیلی، ۱۴۰۲؛ گلدوزیان، ۱۳۹۹؛ میرمحمدصادقی، ۱۳۹۸).

در مقابل، در نظام‌های حقوقی کامن‌لا مانند انگلستان و آمریکا، تهاجم (Assault) جرم مستقلی محسوب می‌شود که صرف تهدید به ایراد صدمه جسمانی قریب‌الوقوع، بدون نیاز به وقوع تماس فیزیکی، برای تحقق آن کافی است. این تمایز، موجب افزایش سطح حمایت از بزه‌دیدگان شده و دامنه واکنش کیفری را نسبت به رفتارهای تهدیدآمیز روانی گسترش می‌دهد (Dressler & Garvey, 2022. Ormerod & Laird, 2022). همچنین در حقوق فرانسه، که از خانواده حقوق نوشته است، مفهومی مشابه تحت عنوان خشونت روانی (Violence morale) مورد شناسایی قرار گرفته و قانون‌گذار در مواردی چون خشونت خانگی، تهدید و آزار روانی، مقررات خاصی وضع کرده است (Pradel, 2019)، عبادی، ۱۳۹۵).

از منظر جرم‌شناسی و بزه‌دیده‌شناسی، اهمیت شناسایی تهاجم به عنوان رفتار مخل امنیت روانی، دوچندان است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که آثار روانی ناشی از تهدید و ترس، گاه شدیدتر و ماندگارتر از آسیب جسمانی است و بی‌توجهی به این حوزه، عملاً بخشی از نیازهای حمایتی بزه‌دیدگان را مغفول می‌گذارد (صفاری، ۱۳۹۷؛ طهماسبی، ۱۴۰۰؛ آقابابایی، ۱۳۹۸). در این راستا، بازنگری در مفاهیم سنتی جرم‌انگاری در حقوق ایران، و بهره‌گیری از ظرفیت‌های فقهی و تطبیقی جهت طراحی جرم تهاجم، ضرورتی انکارناپذیر برای ارتقای سطح امنیت اجتماعی است.

روش کار:

روش تجزیه و تحلیل در این پژوهش روش توصیفی-تحلیلی بود که روش گردآوری اطلاعات با توجه به نوع تحقیق به شیوه کتابخانه‌ای-اسنادی صورت گرفت.

تهاجم:

در نظام کیفری ایران، انگلستان، فرانسه، آمریکا تهاجم یعنی حمله و یورش، کسی که به دیگری حمله میکند یا میخواهد حمله کند. تهاجم در نظام حقوقی انگلستان از واژه *assualte* آمده که به معنی حمله است.

در نظام کیفری ایران، تجاوز معادل حمله است که در بند سوم ماده 256 ق.م.ا (در بحث دفاع مشروع) آمده است. این تجاوز و حمله در حقوق انگلستان تعریف خاص خود را دارد یعنی جرایمی که تمامیت جسمانی و روانی اشخاص را هدف قرار داده است و به مرگ بزه دیده نمی‌انجامد و تنها موجب صدمه جسمانی یا روانی میشود.

این تعریف ۳ قسمت دارد:

1- قصد جرایم علیه جسم و روان اشخاص: بنابراین این جرم، یک جرم عمدی است و با تقصیر نمی‌تواند اتفاق بیفتد مثلاً اگر کسی با سرعت خیلی زیاد با ماشین حرکت می‌کند و جلوی کسی با فاصله بسیار نزدیکی می‌ایستد و طرف می‌ترسد تهاجم نیست چون قصد می‌خواهد؛ یعنی باید شخص قصد داشته باشد که ضربه جسمانی یا روانی به دیگری بزند. تهاجم لازم نیست حمله فیزیکی باشد.

2- نباید به مرگ بزه دیده برسد: اگر مرگ بزه دیده رخ دهد از دایره تهاجم خارج می‌شود.

۳- باید باعث صدمه جسمانی یا روانی شود: حمله باید به نحوی باشد که به جسم شخص یا روان او آسیب برسد. در نظام کیفری ایران خیلی از جرایم در کتاب قصاص، دیات یا تعزیرات می‌توانند مصداق تهاجم قرار بگیرند.

قابل ذکر است که در قانون انگلستان، تهاجمات جنسی جز این نوع از تهاجمات قرار نمی‌گیرد و قانون خاص خود را دارند. قانون جرایم جنسی مصوب سال 2003 از جمله اعمالی که برای آن پیش بینی شده همین تهاجم و حمله است و در بحث تهاجمات کلی بررسی نمی‌شود.

انواع تهاجم:

تهاجم در حقوق انگلستان به ۳ صورت است: 1- ایراد ضرب ساده 2- ایجاد صدمه جسمانی خفیف 3- ایجاد صدمه جسمانی شدید.

ایجاد ضرب ساده: ضرب ساده منظور هر نوع ضربه‌ای است که به کسی وارد می‌شود اعم از جسمی یا روانی مثل لگد زدن، هل دادن یا آب دهان ریختن روی صورت کسی یا تهدید کردن به نحوی که بترسد یا نگاه توأم با عصبانیت به دیگری؛

بنابراین ضرب و شتم بزه دیده به هیچ وجه شرط نیست و لازم نیست هیچ اثری روی جسم بزه دیده داشته باشد بسیاری از تهاجمات می‌توانند در این دسته قرار گیرند.

ایجاد صدمه جسمانی خفیف: هر نوع آسیب یا صدمه‌ای که سلامتی و آسایش بزه دیده را هدف قرار بدهد. این نوع صدمه لازم نیست به صورت شدید یا دائمی صورت بگیرد. این عنوان با ایجاد صدمه در قانون کیفری ایران همخوانی دارد یعنی ایجاد سرخی، کبودی یا سیاهی بر دیگری با مشتم یا هر وسیله دیگری ممکن است اتفاق بیفتد.

ایجاد صدمه جسمانی شدید: جراحاتی که باعث از هم گسیختگی اعضا شود یا باعث شکستگی اعضا شود.

عنصر قانونی صدمات در حقوق انگلستان و ایران:

در حقوق کیفری ایران می‌توان عنوان تهاجم را با مواد زیر تطبیق داد:

1- ماده 567 ق.م.ا: در کتاب قصاص آمده، بنابراین در کلیه جرایمی که در این فصل آمده اگر رفتاری نسبت به شخصی صورت بگیرد که موجب صدمه بدنی او نشود در مواردی که عمدی بوده و مصالحه ای هم صورت نگرفته است به مجازات مقرر در ماده 567 قانون مجازات اسلامی محکوم می‌شود که می‌تواند با عنوان ضرب (صدمه) ساده در قانون انگلستان همخوانی داشته باشد مثل زمانی که فرد به شدت ترسیده، از لحاظ جسمانی آسیب و اثری برجای نگذاشته است اما از لحاظ روانی می‌توان گفت که شخص آسیب دیده است.

2- ماده 714 و 715 ق.م.ا: ایراد صدمه جسمانی خفیف در حقوق انگلستان با صدمات در قانون ایران همخوانی دارد، قانون در ذیل عنوان دیات بیان کرده است و مقرر می‌دارد هر کس صدمه‌ای به دیگری وارد کند دیه آن به صورت‌های مقرر در قانون است. صدمه هم شامل سرخی، سیاهی و کبودی می‌شود این دو ماده از صدماتی که باعث تغییر رنگ پوست و تورم پوست می‌گردد سخن می‌گویند. ایراد صدمه جسمانی خفیف در نظام کیفری ایران در ذیل کتاب دیات آمده است.

3- ماده 709 ق.م.ا: ایراد صدمه جسمانی شدید با جراحات در قانون ایران تطبیق دارد. قانون مجازات اسلامی جراحات را دسته‌بندی کرده که طبق ماده 709 ق.م.ا از حارصه شروع و تا دامغه ادامه پیدا می‌کند.

عنصر قانونی صدمات در حقوق انگلستان به شرح زیر است:

1- ماده 39 قانون عدالت کیفری مصوب 1988: ایراد ضرب ساده در حقوق انگلستان در این ماده پیش بینی شده است ماده مقرر می‌کند که تهاجم ساده و ایراد ضرب ساده جرایم اختصاری هستند و شخص مقصر به هرکدام از آنها، می‌بایست به پرداخت جزای نقدی درجه 5 و حبسی که بیش از 6 ماه نباشد یا هر دو محکوم گردد.

جرایم اختصاری: جرایمی که کیفرخواست نیاز ندارند و مستقیم به دادگاه فرستاده می‌شوند.

2- ماده 47 قانون جرایم علیه اشخاص مصوب 1861: ماده قانونی ایراد صدمات جسمانی خفیف در حقوق انگلستان است که مقرر می‌کند هرکس طبق کیفرخواست به هرگونه تهاجم منجر به صدمه جسمانی خفیف محکوم شود مسئول خواهد بود؛ برای مدتی که متجاوز از 5 سال نیست حبس می‌گردد.

3- ماده 20 قانون جرایم علیه اشخاص مصوب 1861: ماده قانونی ایراد صدمات جسمانی شدید این ماده مقرر می‌کند

هر کس به صورت غیرقانونی و با سوء نیت به دیگری جراحت وارد آورد یا هرگونه صدمه جسمانی شدید وارد کند خواه با سلاح یا هر ابزار دیگری باشد مسئول خواهد بود؛ برای مدتی که متجاوز از 1۰ سال نیست.

عنصر مادی جرم تهاجم:

عنصر مادی هر جرم عبارت است از: 1. رفتار فیزیکی 2. شرایط و اوضاع واحوال ۳. نتیجه جرم

1- رفتار فیزیکی: یعنی فعل یا ترک فعل در نظام کیفری انگلستان برای اینکه ترک فعل موجب مسئولیت شود، باید رابطه قانونی یا قراردادی وجود داشته باشد. بنابراین طبق قانون انگلستان، افراد خانواده (اعضای درجه 1، زوج و زوجه) نسبت به هم دارای تکلیف هستند و لزوماً همچون قانون ایران تکلیف فقط برای پدر و مادر نیست. برای مثال خاوه‌ری که از گوشه‌گیری و بی‌اشتهایی رنج می‌برد با برادر خود و همسرش برای مدتی زندگی می‌کند اما به علت هوش پایین برادر و عدم مراقبت او به خواهرش آسیب جسمانی وارد می‌شود و این ترک فعل باعث مسئولیت می‌شود.

در حقوق انگلستان بی‌اثر نکردن خطر توسط شخصی که موقعیت خطرناک ایجاد می‌کند باعث مسئولیت می‌شود. برای مثال پلیسی که هنگام بازرسی بدنی متهم از او می‌پرسد که آیا وسیله‌ای در جیب دارد یا خیر و او هم اعلام نمی‌کند و در اثر این بازرسی (به علت بودن جسم نوک تیز در جیب متهم) به پلیس صدمه جسمانی وارد می‌شود از جمله مواردی است که موجب مسئولیت می‌شود.

در نظام کیفری ایران، برای ترک فعل شرایطی وجود دارد به عبارتی ترک فعل زمانی موجب مسئولیت است که ۳ شرط وجود داشته باشد: 1. رابطه قراردادی یا قانونی 2. توانایی انجام فعل ۳. وجود رابطه سببیت.

ضرب ساده، خفیف یا شدید آیا با مباشرت فقط اتفاق می‌افتد یا با تسبیب نیز امکان تحقق دارد؟ طبق ماده 4۹4 ق.م.ا. مباشرت یعنی آنکه شخص مستقیماً خودش عمل را انجام دهد و مطابق ماده 5۰6 ق.م.ا. مسبب کسی است که نقش مستقیم ندارد اما سبب حادثه می‌شود یعنی رابطه سببیت وجود دارد. در نظام کیفری انگلستان نیز سبب پذیرفته شده است به عنوان کسی که باعث صدمه یا ضرب ساده، خفیف یا شدید می‌شود.

در پرونده ای دانش آموزی که در درس شیمی مقداری اسید سولفوریک در اختیار داشته است به دستشویی مدرسه رفته اما هنگامی که متوجه می‌شود دانش آموز دیگری وارد دستشویی شده است هراسان شده و اسید را داخل دستگاه خشک کننده دست ریخته و دانش آموز دیگری از دستگاه استفاده کرده و دچار سوختگی شدید شده است. در رای آمده است اگر چه مستقیماً عملی نسبت به بزه دیده صورت نگرفته اما سبب ایراد صدمه جسمانی شدید شده است.

زمانی که رابطه اسباب متعدد است یا سبب و مباشر وجود دارد مواد قانونی 526، 5۳5 و 5۳6 ق.م.ا. چنین مقرر می‌دارد: مطابق ماده 526 در اجتماع سبب و مباشر آن عاملی که جنایت مستند به آن است مسئول می‌باشد و اگر بین مباشر و سبب تبانی صورت گرفته باشد شریک در جرم هستند و به صورت مساوی ضامن می‌باشند و اگر مباشر جاهل، صغیر غیر ممیز، مجنون، بی‌اختیار باشد، سبب مسئول است زیرا این افراد در حکم وسیله هستند. در خصوص اجتماع اسباب مطابق ماده 5۳5، اصل بر این است که سبب مقدم در تاثیر یعنی آخرین عامل موثر است. اگر کسی چاه کنده باشد و دیگری سنگی کنار چاه قرار دهد سبب مقدم در تاثیر یعنی آخرین سبب (شخصی که سنگ را قرار داده است) موثر است و در صورتی که قصد مشترک بین اسباب وجود داشته باشد همگی شریک در جرم هستند و اگر

قصد مشترک وجود نداشته باشد و یکی از اسباب مجاز و دیگری غیر مجاز باشد، سبب غیر مجاز مسئول است حتی اگر مقدم در تاثیر نباشد (ماده 536).

در قانون انگلستان سبب و مباشر با هم یا تجمع اسباب وجود ندارد، در قانون انگلستان بیان می‌شود که اگر سببی یا مباشری وجود داشته باشد که بتوان نتیجه را به او مستند کرد کفایت می‌کند و آن شخص مسئول است بنابراین رفتار فیزیکی در جرم تهاجم می‌تواند با فعل مثبت یا ترک فعل با شرایطی باشد و نیز می‌تواند با مباشرت یا تسبیب باشد.

2- شرایط و اوضاع و احوال: شرایط به صورت کلی در جنایات (جرایم علیه اشخاص) در قانون ایران عبارتند از: 1) انسان زنده: یعنی مرده یا جنین نباشد 2) دیگری باشد: یعنی خودش نباشد. در قانون ایران، ایراد صدمه به خود غیرقانونی نیست مگر در یک حالت که در ماده 51 قانون جرایم نیروهای مسلح پیش بینی شده است که هر کس برای معافیت یا انتقال خود برای مکان‌های مناسب یا برای تهدید یا ترساندن فرمانده بخواهد اقدام به خودکشی کند، جرم است. معاونت در خودکشی در یک حالت جرم است که در قانون جرایم رایانه‌ای به این صورت پیش بینی گردیده است که هر کسی دیگری را از طریق سامانه‌های رایانه‌ای تحریک به خودکشی کند عملش جرم است. در حقوق انگلستان ماده 18 قانون جرایم علیه اشخاص مصوب 1861، زمانی که به ایراد صدمات جسمانی شدید اشاره می‌کند افرادی که به خودشان این صدمات را وارد می‌کنند، نیز مجرم هستند. پس وقتی خودش مجرم است، فرض معاونتشان نیز قابل تصور است.

3) محقون الدم باشد: یعنی مهدورالدم نباشد، مورد حمایت قانون باشد. بحث مورد حمایت بودن جان فرد از نظر قانون یکی از شرایطی است که در قانون انگلستان وجود دارد مثل محقون الدم بودن. عدم حمایت در حقوق انگلستان منظور اشخاصی است که دشمن فعال به حساب می‌آیند یعنی این افراد در زمان جنگ بر شاه و ملکه اقدام می‌کنند (کشتن این افراد ایرادی ندارد)، همچنین شورشگران علیه سلطنت مشمول حمایت قانونی نیستند.

در پرونده بلک من در سال 2014 یک سرباز بریتانیایی به یکی از اعضای غیر مسلح یاغی‌گران طالبان که شدیداً مصدوم بود، شلیک کرد در دادگاه انگلستان چون بزه دیده دشمن فعال شناخته نشد و در عین حال در حال جنگ با دولت هم نبوده، عمل سرباز با عنوان تهاجم شدید، جرم شناخته شد (یاغی‌گران: افرادی که در حملات 11 سپتامبر شرکت داشته یا مظنون به ارتکاب جرم بودند).

تهاجم در حقوق آمریکا:

تهاجم در بعضی ایالات پیش بینی شده است تهاجم به این معناست که دیگری در معرض ترس یا ضرب و جرح قرار گیرد. بحث این است که آیا توانایی بالفعل در حقوق آمریکا برای کسی که تهاجم انجام می‌دهد لازم است یا خیر مثلاً فردی که با اسلحه خالی یک نفر را می‌خواهد بترساند آیا ما به توانایی بالفعل نیاز داریم یا با اسلحه خالی هم میتوان صرفاً عنوان تهاجم را قرار داد.

تهاجم در حقوق آمریکا به سه دسته تقسیم می‌گردد: 1- تهاجم به مثابه شروع به ضرب و جرح 2- تهاجم به مثابه ترساندن با قصد 3- تهاجم مشدده.

1- تهاجم به مثابه شروع به ضرب و جرح: لازم است که مرتکب قصد ایراد ضرب و جرح داشته باشد بنابراین صرف ترساندن دیگری در این مورد مصداق پیدا نمی‌کند پس اگر یک نفر با سرعت زیاد رانندگی می‌کند و جلوی یک نفر با فاصله

بسیار نزدیک توقف می‌کند و آن شخص به شدت می‌ترسد عنوان تهاجم ندارد زیرا قصد ایراد ضرب و جرح نداشته است و تهاجم به صورت غیر عمدی تحقق نمی‌یابد. منظور از تهاجم به مثابه شروع به ضرب و جرح این است که عملاً عملی باشد که توانایی بالفعل برای ارتکاب داشته باشد در حالی که شروع به ضرب و جرح، نیازی به توانایی بالفعل ندارد یعنی صرف اینکه یک نفر قصد ایراد ضرب و جرح به دیگری داشته باشد و مانعی پیش آید و اجازه ندهد مرتکب به نتیجه برسد شروع به ضرب و جرح است ولی در تهاجم حتماً به توانایی بالفعل نیاز داریم یعنی عمل به نحوی باشد که قابلیت ضرب و جرح دیگری را داشته باشد. (تشخیص توانایی بالفعل برعهده هیئت منصفه است). در این نوع از تهاجم، تهاجم مشروط دفاع محسوب نمی‌شود یعنی یک فردی دیگری را تهدید نماید و بیان کند که اگر این کار را انجام بدهد ضرب و جرح نمی‌کند به این معنا که تهاجم را منوط به تحقق یا مشروط به انجام عمل با انجام ندادن عملی نماید.

2- تهاجم به مثابه ترساندن با قصد: در این نوع تهاجم ترساندن بزه دیده شرط است بنابراین ایراد ضرب و جرح به نحوی است که اثر محسوس روی جسم بزه دیده نمی‌گذارد در واقع تاثیر بر روان بزه دیده می‌گذارد و شخص می‌ترسد یا از تهدید استفاده میکند به نحوی که طرف واقعاً بترسد پس میتوان گفت در تهاجم نوع اول اثر بر جسم بزه دیده است اما در این تهاجم اثر بر روی روان بزه دیده است.

3- تهاجم مشدده: شامل 1) تهاجم به قصد قتل 2) تهاجم به قصد تجاوز به عنف 3) تهاجم در سرقت مقرون به آزار.

اگر فردی به قصد ارتکاب این اعمال تهاجمی را نسبت به یک نفر انجام دهد از نوع مشدده است یعنی قصد مرتکب برای قتل عمدی یا تجاوز به عنف یا سرقت مقرون به آزار ثابت می‌شود در بعضی ایالات تهدید مأمور اجرای قانون هم از نوع مشدده محسوب می‌گردد.

در بحث تهاجم بعضی از دفاع‌ها را قابل پذیرش می‌دانند یعنی یک فرد ممکن است بترسد، ضرب و جرح به او وارد شود ولی از نوع قانونی (دفاع) باشد. مانند: 1) اقدامات ورزشکاران: چون ورزشکار رضایت به پذیرش عواقب این اعمال دارد پس اگر اتفاقی برای آنها بیفتد مسئولیتی برای طرف مقابل ندارد اما به شرطی که در حدود قواعد ورزشی آن رشته باشد. 2) عملیات پزشکی: در صورتی که صرفاً با رضایت بیمار باشد دفاع تهاجم محسوب می‌گردد.

مزاحمت:

مزاحمت قانون خاص خود را دارد اما در بعضی از ایالت‌ها آن را زیر مجموعه تهاجم قرار داده‌اند مزاحمت خلاءهای موجود در بحث رفتارهایی که غیر از ضرب و جرح و تهاجم هستند را پر کرده است یعنی عملاً رفتاری است که خفیف‌تر از سایر تهاجم‌ها است تقریباً در تمام ایالت‌های آمریکا مزاحمت قابل مجازات است. قانون مزاحمت در سال 1990 به دلیل قتل یکی از هنرپیشه‌های معروف آمریکا مورد توجه قرار گرفت، که این هنرپیشه توسط یکی از هوادارانش بارها مورد تعقیب و مزاحمت قرار می‌گرفت و نهایتاً به طرز فجیعی به قتل رسید بعد از این اتفاق، اداره راهنمایی و رانندگی از دادن اطلاعات مربوط به آدرس افراد بدون مجوز قانونی منع شد.

مزاحمت در آمریکا بسیار شایع است. طبق آماری که ایالات متحده آمریکا عنوان کردند حدود 80٪ مزاحمت‌ها برای افراد عادی اتفاق می‌افتد همین‌طور درصد بالایی از این مزاحمت‌ها توسط مردانی است که مزاحم زنان می‌شوند.

انواع مزاحمت:

1- مزاحمانی که مبتلا به جنون توهمی جنسی هستند. 2- مزاحمانی که دچار جنون شهوانی هستند. 3- مزاحمتی که مبتنی بر یک ارتباط پیشین است. 4- مزاحمت جامعه ستیز. 5- مواردی که فرد نامه های تهدیدآمیزی به آدرس فرد می فرستد.

مزاحمانی که مبتلا به جنون توهمی جنسی هستند: این افراد کسانی هستند که با اعتماد به نفس بالا تصور می کنند که دیگران عاشق آنها هستند و گرفتار توهم هستند معمولاً جرمی که این نوع از مزاحمان انجام می دهند از درجه جنایی محسوب می شود.

مزاحمانی که دچار جنون شهوانی هستند: این افراد کسانی هستند که علی رغم اینکه می دانند که برای فردی مزاحمت ایجاد می کنند هیچ علاقه ای را احساس نمی کند که طرف مقابل به آنها نشان دهد اما این افراد مرتب پیگیر شخص می شوند که در واقع یک نوع احساس یک طرفه است.

مزاحمتی که مبتنی بر یک ارتباط پیشین است: رابطه دوستانه قبلی، رابطه زناشویی قبلی، زندگی مشترک قبلی.

مزاحمت جامعه ستیز: در این نوع مزاحمت، مزاحمان مرتکب جنایات های متعدد می گردند. بنابراین بزه دیده خاصی مد نظر مزاحم نیست بلکه می توان یک خصوصیت مشترک در بزه دیدگان خاص، فرد را به ارتکاب جرم سوق دهد. در حالی که در سه نوع مزاحمت دیگر بزه دیده خاص مدنظر است.

مواردی که فرد نامه های تهدیدآمیزی به آدرس فرد می فرستد: می توان به صورت غیر مستقیم باشد.

عنصرمادی مزاحمت: 1- حتما باید بیش از یک بار تحقق یابد. 2- با رفتار مستقیم یا غیر مستقیم باشد. 3- این مزاحمت به شکل تعقیب یا دنبال کردن یا تحت نظارت قراردادن باشد.

مزاحمت در فضای مجازی هم می تواند تحقق یابد.

رفتار مستقیم یعنی فرد، مزاحم را ببیند و در رفتار غیر مستقیم رفتارهای نظارت گونه ی مزاحم باعث آسیب روانی شخص می گردد مثلاً فردی که مرتب محل سکونت بزه دیده را تحت نظارت قرار می دهد تا رفت و آمد فرد را به مکان های مختلف دنبال کند.

مزاحمت در قانون ایران با عنوان مزاحمت به معنای واقعی خود در ماده 619 ق.م.ا. بیان شده است. در این ماده عنوان مزاحمت به معنی تعقیب و دنبال کردن و تحت نظارت قرار دادن است.

در قانون انگلستان و آمریکا نوعی از مزاحمت با عنوان اتلاف وقت پلیس بیان شده یعنی باعث شود یک پروسه مجهول آغاز شود. در ایران این نوع مزاحمت عنوان مجرمانه ندارد. در ایران فقط گزارش بمب گذاری به دروغ پیگرد قانونی دارد.

تهاجم در حقوق فرانسه:

در سال 1823 جرم خاصی تحت عنوان ایراد ضرب و جرح بدون قصد سلب حیات به رسمیت شناخته می شود و در سال 1863 خشونت و آزار به این ضرب و جرح اضافه می گردد و عنوان مجرمانه می یابد. در قانون 1994 که قانون فعلی فرانسه

است، آسیب‌های عمدی به سلامت اشخاص همگی تحت عنوان خشونت در ماده 227-7 آغاز می‌شود و به انواع خشونت‌ها و تهاجمات می‌پردازد.

خشونت: اقدامی است که شامل هر نوع اذیت و آزار به صورت جسمی یا به صورت روانی می‌گردد.

عنصر مادی خشونت: 1- بزه دیده 2- اعمال ارتكابی 3- کیفیات ویژه.

بزه دیده :

1. باید انسان باشد: یعنی رفتار خشونت آمیز نسبت به حیوانات در قانون فرانسه یک عنوان مجرمانه دیگر دارد.

2. انسان زنده باشد: پس رفتار خشونت آمیز نسبت به شخص مرده نمی‌توان در این نوع خشونت مصداق داشته باشد پس در خشونت انسان باید زنده باشد پس اگر باعث فوت شود دیگر خشونت نیست و جنایت است.

3. این عمل باید نسبت به شخص دیگر باشد: پس عملی که شخص نسبت به خود انجام می‌دهد عنوان خشونت ندارد که بر خلاف قانون انگلستان است و فقط استثنائاً در قانون آیین دادرسی نظامی ماده 418 و کلاهبرداری در صنعت بیمه عنوان مجرمانه دارد.

اعمال ارتكابی:

1. اعمالی که مصداق خشونت باشد می‌تواند یک عمل (واحد) یا مجموعه ای از اعمال (متعدد) باشد.

2. فعل باید مثبت باشد یعنی ترک فعل نباشد استثنائاً در ماده 227-15 و 227-16 مقرر می‌کند که در اطفال زیر 15 سال بدرفتاری و محرومیت از مواد غذایی و عدم مراقبت به حدی که سلامت کودک را به خطر اندازد به عنوان جرم خطر آفرین شناسایی شده است.

کیفیات ویژه:

1. ایراد ضرب: یعنی تماس شدید بین بزه دیده و مهاجم.

تماس می‌تواند با واسطه یا بدون واسطه باشد: یعنی مثلاً زمانی که یک فردی مستقیماً خود عملی را نسبت به دیگری انجام می‌دهد (بدون واسطه) و گاهی سبب، باعث می‌شود (با واسطه).

فعل مادی یا غیر مادی: فعل مادی اثر محسوس مستقیم روی جسم شخص می‌گذارد ولی فعل غیر مادی اثر محسوس نمی‌گذارد مانند ترساندن، شخص را می‌ترسانیم و شخص در اثر ترس شدید فوت می‌کند.

2. آزاری که مستلزم تماس نیست: صرفاً اذیتی می‌کند. مثلاً درگیری بین دو نفر پیش می‌آید و یکی از آنها موی دیگری را می‌کشد این اذیت و آزار است، یا هل دادن شخص و انداختن روی زمین یا دست درازی به زنی که در ماشین کنار دست او نشسته است.

3. خشونت‌هایی که اثر روانی بر بزه دیده باقی می‌گذارد: باعث اختلال در بزه دیده می‌شود یعنی روی روان او اثر منفی

می‌گذارد تفاوت آن با آزار و اذیت این است که در آزار رابطه تماس وجود دارد ولی لزوماً تماس شدید نیست تا جسم شخص آسیب ببیند اما در این نوع خشونت صرفاً آزار روانی به شخص وارد می‌شود و جسمی نمی‌باشد مثل زمانی که شخصی با چاقویی دیگری را تهدید می‌کند و از الفاظ تهدید آمیز استفاده می‌کند و هیچ کاری با جسم او ندارد، مانند به قصد تهدید فرد به جای دیگر تیراندازی می‌کند، ارسال بسته پستی حاوی صلیب شکسته، ارسال بسته پستی حاوی مدفوع، انتشار پیام توهین آمیز، زدن ضربات متعدد بر سقف آپارتمان برای جلوگیری از آرامش و خواب همسایه.

عنصر روانی انواع خشونت‌ها در فرانسه:

1- خشونت یا ضرب و جرح باید با قصد ارتکاب آن عمل باشد یعنی به صورت غیر عمدی تحقق نمی‌یابد مثلاً شخصی که سر و صدا ایجاد می‌کند و باعث سلب آسایش همسایه‌ها می‌شود اگر عمد ثابت نشود دیگر خشونت نیست.

2- صرفاً اعمال خشونت بر بزه دیده خاص مدنظر نیست یعنی اشتباه موضوعی مورد پذیرش قرار نمی‌گیرد.

در قانون ایران اشتباه موضوعی می‌تواند نوع جنایت را تغییر دهد بنابراین اگر فردی قصد داشته باشد و بخواهد به شخص خاصی آسیب بزند یا خشونت خاصی به او انجام دهد اما به شخص دیگری آسیب برساند باز همان خشونت مصداق دارد.

در ایران اشتباه در هویت قابل پذیرش نیست یعنی عمد است مگر اینکه در مهدورالدم بودن فرد اشتباه شود یعنی یا شخص تصور کند مهدورالدم است یا واقعاً مهدورالدم باشد. مثلاً شخصی که قصد دارد با ماشین دیگری را زیر بگیرد اما شخص دیگری را زیر می‌گیرد برای شخصی که زیر گرفته است خطای محض است اما برای کسی که قصد زیر گرفتن آن را داشته شروع به جرم هم نمی‌باشد، اما در حقوق فرانسه نسبت به کسی که قصد زیر گرفتن آن را داشته است شروع به جرم است و نسبت به کسی که زیر گرفته است عمد است و دو عمل مجرمانه محسوب می‌شود و باعث تشدید است و قصد نیز مهم است.

اشتباه در هویت مرتکب هیچ تاثیری در مصداق خشونت در قانون فرانسه ندارد، قصد مرتکب صرفاً اثبات شود کفایت می‌کند حتی اگر خواستار نتیجه نباشد و قصد نتیجه نداشته باشد، قصد فعل کافی است.

رویه قضایی: اگر فردی در بازی با بطری عمداً بطری را بشکند و ناخواسته به یکی از بازیکنان آسیب برساند می‌تواند مصداق خشونت داشته باشد.

تهاجم مجاز در حقوق فرانسه: در قانون فرانسه بعضی از موارد تهاجم را قانونی شناخته شده است یعنی قانونگذار آنها را مجاز میداند که عبارت است از: 1- عملیات پزشکی 2- اجازه عرف

عملیات پزشکی: عملیات پزشکی به شرط داشتن دانشنامه پزشکی، رعایت قواعد پزشکی و هدف درمان اگر عملی مورد ضرب و جرح بیمار شود مجاز شمرده می‌شود. ولی این عملیات پزشکی می‌تواند اقدامات در تحقیقات پزشکی باشد که شرط این تحقیقات آن است که باید خطر آن از منافعش کمتر باشد و حتماً باید رضایت آگاهانه و صریح توسط بیمار کسب شده باشد. ماده 2۰۹ قانون بهداشت همگانی مقرر می‌دارد که تحقیقات پزشکی در صورتی که خطر این آزمایشات کمتر از سود آنها باشد مجاز است و در ماده 8-22۳ از قانون کیفری فرانسه مقرر می‌دارد که انجام تحقیقات پزشکی روی شخص بدون اجازه صریح، آزادانه و آگاهانه وی یا والدین وی در موارد پیش بینی شده در قانون بهداشت همگانی موجب

سه سال حبس و 45 هزار یورو جزای نقدی است.

اخلاق زیست پزشکی: در اخلاق زیست پزشکی مقرر می‌کند که اگر اقدامات پزشکی به صورت گزینشی باشد یعنی برای حفاظت از یک گروه خاص و یا از بین بردن یک گروه خاص صورت گیرد از لحاظ اخلاق پزشکی ممنوع و موجب 20 سال حبس خواهد بود. منظور از گزینش مثبت، تحصیل تولید مثل افراد دارای ژن های خوب و گزینش منفی، جلوگیری از تولید مثل افراد دارای ژن های منفی است. اگر این اقدامات با طرح هماهنگ شده باشد تحت عنوان جنایت نسل کشی شناخته می‌شود پس در این مورد نباید گزینش وجود داشته باشد علاوه بر آن تحصیل اعضای بدن در ازای پول ممنوع است که موجب 7 سال حبس و 100 هزار یورو جزای نقدی است.

تحصیل رویان انسان در ازای گرفتن پول به قصد، مقاصد تجاری و صنعتی ممنوع است.

اجازه عرف:

1- اقدامات ورزشی: اقدامات ورزشی در صورتی مجاز است که قواعد ورزشی رعایت شده باشد و اقدامات در راستای ماهیت بازی باشد پس بعضی از خشونت ها در برخی از بازی ها مجاز شمرده می شود.

2- اقدامات والدین و اولیای مدرسه: این گونه اقدامات نباید از محدوده تادیب خارج شود در حقوق فرانسه این سخت گیری برای اولیای مدرسه بیشتر از والدین است و در رویه قضایی مواردی مثل گرفتن محکم گوش کودک که موجب قرمزی و کبودی می‌شود مصداق خشونت است و از حدود عرف خارج است همین طور اقدامات والدین مواردی مثل ضربه محکم به صورت کودک 6 ساله، فروکردن سر درتوالت و باز کردن شیر آب مصداق تادیب محسوب نمی گردد.

خشونت ساده:

برحسب آسیب و نتیجه وارده مجازات تعیین می شود. (مقید به نتیجه) نتیجه در خشونت می تواند از کار افتادگی غیر دائم، از کار افتادگی دائم، نقص عضو و یا مرگ باشد بر حسب این موارد نوع مجازات متفاوت است.

خشونت موجب خلاف:

1. از کار افتادگی برای شخص ایجاد نمی‌شود مثل تنه زدن، هل دادن، آب دهان ریختن روی دیگری و سیلی زدن که از درجه خلاف محسوب می‌شود و موجب 750 یورو جزای نقدی است. این نوع از خشونت موجب خلاف، از نوع آزار روانی است.

2. از خشونت هایی که موجب خلاف هستند این است که موجب از کار افتادگی به مدت کمتر از 8 روز می شود و در این موارد 1500 یورو جزای نقدی دارد.

خشونت موجب جنحه:

1. خشونتی که باعث از کار افتادگی بیش از 8 روز باشد و به موجب ماده 222_11، مجازات 3 سال حبس و 45 هزار یورو

جزای نقدی است.

2. خشونت که باعث از کار افتادگی دائمی و نقص عضو می شود و به موجب ماده 222-9 مجازات 10 سال حبس و 150 هزار یورو جزای نقدی است.

در رویه قضایی مواردی مانند پارگی لاله گوش، از دست دادن طحال، کندن لاله گوش از درجه جنحه محسوب می شود. از دست دادن کلیه و از بین بردن دندان ها ناتوانی است اما دائمی محسوب نمی شود (از موارد جنحه نوع اول محسوب می شود).

ختنه دختران در قانون فرانسه مصداق خشونت از نوع جنحه محسوب می شود علی رغم اینکه سنت اجدادی آفریقایی تبارها است.

خشونت موجب جنایات:

زمانی که بدون قصد مرگ، خشونت باعث مرگ شود. به موجب ماده 222-7 موجب 15 سال حبس جنایی خواهد بود. جنایت غیر عمدی محسوب می شود (قتل غیر عمد) اما باید رابطه سببیت میان خشونت و مرگ اثبات شود، فاصله زمانی برای تحقق مرگ اهمیت ندارد.

در قانون ایران مطابق ماده 493 ق.م.ا فاصله زمانی اهمیتی ندارد.

مجازات تکمیلی در ایران بیان می دارد که در کلیه حدود، قصاص، تعزیرات در مواردی که مقام قضایی باتوجه به جرم ارتكابی تشخیص دهد که مجازات اصلی کفایت نمی کند می تواند مجازات تکمیلی قرار دهد.

مجازات تکمیلی در مورد خشونت در قانون فرانسه :

ماده 222-44 الی 222-48 مقرر می دارد: در خشونت های درجه جنایی و جنحه ای موارد زیر قابل اعمال است: 1. ممنوعیت از فعالیت شغلی 2. الزام به گذراندن دوره ایمنی جاده ای 3. توقیف حداکثر 1 سال وسیله نقلیه 4. ابطال گواهینامه رانندگی 5. محرومیت از حقوق اجتماعی، مدنی، شغلی 6. ممنوعیت از اقامت بیگانگان در قلمرو فرانسه.

اقدامات مشدده:

یکسری از کیفیات در ارتكاب جرم، خشونت مشدده محسوب می شود. (ماده 222-8 الی 222-13) این کیفیات زمانی ناظر به بزه دیده است: 1. در صورتی که خشونت علیه فرد زیر 15 سال اتفاق افتد (مثلا مجازات قتل عمد 30 سال است اما در قتل فرد زیر 15 سال مجازات آن حبس ابد است). 2. بزه دیده شرایط خاص دارد (بیماری، معلولیت، ضعف جسمانی و روانی یا باردار است) 3. بر پدر و مادر یا پدرخوانده و مادر خوانده صورت گیرد 4. بر قاضی، هیئت منصفه، وکیل، نیروی پلیس یا گمرک و افراد شاغل در زندان صورت گیرد. 5. بر همسر یا شخصی که در اقامتگاه فرد زندگی می کند صورت گیرد 6. بر شاهد یا بزه دیده واقع شود 7. با سلاح باشد. 8. با سبق تصمیم باشد 9. توسط مقام دولتی صورت گیرد.

قانون ایران بعضی از موارد قانون فرانسه را پذیرفته است:

مثلا اگر بزه‌دیده حالت خاص داشته باشد: بند پ ماده 290 قتل غیر عمد به قتل عمد تبدیل می شود.

اگر با سلاح صورت گیرد: تبصره ماده 614 در صورتی که جرح وارده منتهی به ضایعات فوق نشود و آلت جرح اسلحه، چاقو یا امثال آن باشد مرتکب به سه ماه تا یک سال حبس محکوم خواهد شد. و در سرقت ماده 652 اسلحه از کیفیات مشدده محسوب می شود. در ماده 607 تمرد به مامور دولت با اسلحه را بیان کرده است.

شکنجه:

شکنجه یکی از مواردی است که تحت عنوان تهاجم در فرانسه بیان شده است. شکنجه در قانون سال 1810 پیش بینی شده بود (ناپلئون). در سال 1984 یک پیمان بین المللی در مورد شکنجه به نام منع شکنجه و سایر رفتارهای غیر انسانی بیان شده است، که در آن شکنجه را ممنوع اعلام کردند. در سال 1987 مفاد این پیمان وارد قانون فرانسه شد و در سال 1994 قانون کیفری فرانسه جرمی تحت عنوان شکنجه و سایر اعمال وحشیانه در ماده 222-1 الی 222-6 پیش بینی کرده است. قانون فرانسه تفاوتی میان شکنجه و اعمال وحشیانه قائل نشده است و چون معتقد است مرز دقیقی میان این دو وجود ندارد.

علاوه بر این شکنجه در قانون فرانسه می‌تواند کیفیت مشدده برخی جرایم باشد از جمله تجاوز، اخاذی، هواپیما ربایی و قتل عمد کودک.

تعریف شکنجه در قانون فرانسه:

اعمالی که مجرم طی آن بی‌رحمی، وحشیگری و انحراف خود را که موجب تنفر و نکوهش اجتماعی است به نمایش می‌گذارد اما تعیین این اعمال و مصادیق آن به هیئت منصفه واگذار شده است.

شکنجه: 1. مادی 2. روانی

شکنجه مادی: آسیب به بزه دیده به صورت مادی و مستقل وارد می‌شود. مثل زمانی که فردی بزه‌دیده را با ضربات شدید مورد ضرب و جرح قرار داده و سپس پاهای او را قطعه قطعه کنند و یا موردی که تبهکاران شخصی را به مدت 5 روز تازیانه زنند و مقدار زیادی آب آلوده به او دهند سپس گلوی او را فشار دهند و دستمالی در دهان آن قرار دهند.

شکنجه روانی: مواردی که طبق ماده 222-1 تنها باعث اختلال روانی و اختلال در عملکرد فرد می شود.

در حقوق فرانسه طبق پیمان بین‌المللی منع شکنجه وارد قانون فرانسه شده است و اگر شخصی در خارج از خاک فرانسه مرتکب شکنجه شود بعد وارد کشور فرانسه شود قابل تعقیب و پیگرد خواهد بود.

مجازات شکنجه در فرانسه 15 سال حبس جنایی است اما اگر شکنجه کیفیات مشدده داشته باشد مجازات به 20 سال افزایش می‌یابد و اگر در حین شکنجه مرتکب تجاوز هم شود مجازات حبس ابد است.

تهاجمات روانی در قانون انگلستان:

1. تهاجم روانی شامل ایجاد ترس برای اعمال خشونت باشد 2. مزاحمت 3. اخاذی

تهاجم روانی لزوماً موجب صدمه بدنی نمی‌شود و نتایج آن با ترس یا تهدیدی صورت می‌گیرد یا باعث اختلال در عملکرد شخص می‌شود.

ایجاد ترس و اعمال خشونت:

در این حالت نیاز است که بزه دیده واقعا بترسد پس جرم مقید به نتیجه است یعنی کسی دیگری را بترساند تا خشونت نسبت به او اعمال کند.

در رویه قضایی انگلستان فردی که از پشت پنجره خانمی را بترساند و مشت خود را نشان دهد تحت عنوان تهاجم روانی آن را می‌شناسیم چون باعث ایجاد ترس در بزه دیده شده است (باید قصد ترساندن وجود داشته باشد).

عنصر قانونی:

ماده ۳۹ قانون عدالت کیفری مصوب ۱۳۸۸: تهاجم ساده و ایراد ضرب ساده جرایم اختصاری خواهند بود و شخص مقصر برای هرکدام از آن‌ها باید به پرداخت جزای نقدی و حبس از مدتی که بیش از ۶ ماه نباشد یا هر دو محکوم خواهد شد.

عنصر مادی:

۱. رفتار فیزیکی ۲. شرایط و اوضاع و احوال ۳. نتیجه

رفتار فیزیکی: در ایجاد ترس رفتار فیزیکی حالت خاصی نیست و با هر نوع فعلی حتی با گفتار هم می‌تواند محقق گردد و محدودیتی در این خصوص وجود ندارد (فعل، گفتار، حرکات خاص بدون اینکه به هیچگونه نتیجه خاصی و هیچگونه صدمه‌ای که به بزه دیده وارد شود) می‌تواند مصداق تهاجم روانی از طریق ترس باشد.

ایجاد ترس در انگلستان برخلاف قانون ایران نوعی نمی‌باشد بلکه ضابطه کاملاً شخصی است یعنی اگر شخصی در یک شرایطی ترسید کافی است و لازم نیست که حتماً فرد عادی با شرایط عادی باشد در حالی که در قانون ایران در خیلی از موارد آنچه ملاک است معیارهای نوعی می‌باشد در قانون انگلستان مثال معروفی وجود دارد که فردی مشت به سمت طرف بالا می‌آورد و می‌گوید اگر در این شرایط خاص نبودی قطعاً تو را می‌کشتم این بالا آوردن مشت، عمل تهدید آمیزی است نسبت به شخص که او را بترساند حتی اگر معیار نوعی هم نباشد می‌تواند تهاجم روانی از طریق ایجاد ترس باشد.

آیا در قانون ایران ایجاد ترس می‌تواند قابل مجازات باشد یا خیر؟

ماده ۴۹۹ ق.م.ا. یکی از موادی است که به ترس اشاره کرده است و بیان می‌دارد هرکس دیگری را بترساند و آن شخص در اثر ترس بی اختیار فرار کند یا بدون اختیار حرکتی از او سر بزند که موجب ایراد صدمه به خودش یا دیگری گردد، ترساننده حسب تعاریف جنایت عمدی و غیرعمدی مسئول است. اما این بحث از باب جنایت به عنوان ضمان آمده است یعنی آنچه که باعث جنایت شود به نحوی که عنوان می‌کند بر حسب عنصر روانی جنایت عمدی، شبه عمدی یا خطای محض باشد.

در بحث جنایت بیان می‌شود که در افعال مادی یعنی فعل‌هایی که به جسم شخص آسیب وارد نکند اما به صورت غیر

مادی باعث ترس بزه دیده شود و جنایت اتفاق افتد عنصرمادی جنایت باشد.

ماده 2۷۹ ق.م.ا ترس در محاربه را بیان می‌کند اما تفاوتی با حقوق انگلستان دارد، ترسی که در محاربه وجود دارد یک ترس عمومی است، در حالی که ترس در حقوق انگلستان ترس به صورت ضابطه شخصی است و نیاز نیست عده ای بترسند.

در موارد دیگر، قانون ایران زمانی که به یک فردی آسیب جسمی وارد نشود اما بترسد هم برای آن دیه (باب ارش) تعیین شده است. مواردی که در قانون برای آن دیه مشخص نشده است ارش برای آن تعیین می‌شود بنابراین زمانی که شخص می‌ترسد و برای آن ترس به او صدمه وارد می‌شود می‌تواند برای آن صدمه ارش دریافت نماید.

شرایط لازم برای تحقق ترس در انگلستان:

1. ضابطه به صورت شخصی است 2. ترس در اثر اقدام غیر قانونی و نامشروع باشد 3. ترس باید قریب الوقوع باشد.

لازم است این ترس حتماً از منبع غیرقانونی باشد پس شرایط لازم برای ترس آن است که حتماً منشأ غیرقانونی و نامشروع باشد پس اگر در اثر اقدام قانونی و مشروع شخصی بترسد و آسیب ببیند موجب مجازات نخواهد بود مثلاً زمانی که پلیس یک مکان را محاصره می‌نماید تا وارد منزل دیگری شود و او را دستگیر کند و اما فرد می‌ترسد این اقدامی قانونی و مشروع است.

در پرونده ای در انگلستان نگاه کردن از طریق پنجره خانه زنی به قصد ترساندن او تهاجم روانی تشخیص داده شد علی‌رغم آنکه هیچ ادله‌ای وجود نداشت که متهم سعی داشته است که وارد خانه شود گرچه زن متهم را از پشت پنجره بسته و قفل شده دیده است پس شرط قریب الوقوع بودن تحقق یافته است.

در رای در دادگاه جزایی دزفول مورخ 24/10/1391 متهمان با ارتکاب رفتارهای مجرمانه توهین، تهدید و تخریب به بزه دیده به او شوک عصبی (ترس و وحشت) وارد آوردند از حیث ایجاد ترس و وحشت به پرداخت 2.5 درصد دیه کامل طبق ماده 449 و 559 جدید، از حیث جرم تهدید به ۷۴ ضربه شلاق و برای جرم تخریب دو سال حبس تعزیری و برای توهین و فحاشی به پرداخت جزای نقدی به استناد مواد 608 و 6۷۷ و 669 محکوم شده است که این رای در دادگاه تجدیدنظر خوزستان و همچنین دیوان عالی تایید شده است.

اما با شرایط فعلی چه تغییری در رای ایجاد می‌شود؟ برای تهدید مطابق قانون کاهش، مجازات نصف شده است و برای تخریب اگر مبلغ کمتر از ده میلیون باشد جزای نقدی است در این پرونده شرط قریب الوقوع بودن بارها در رای دادگاه مورد توجه قرار گرفته است زیرا رفتارهای متهمان از جمله تهدید و توهین باید قابلیت ایجاد ترس در بزه دیده را داشته باشد ترس از اینکه مهاجمان در فاصله زمانی بسیار کوتاه بعد از آن خشونت را اعمال خواهند کرد.

در جرمی مانند تهدید باید شخص بترسد. ترس با اینکه جزئی از شرایط تهدید است اما به صورت جداگانه برای آن ارش تعیین شده است یعنی علاوه بر اینکه تهدید شناخته شده است برای خود ایجاد ترس در بزه دیده دیه جداگانه در نظر گرفته شده است.

امکان عملی کردن خشونت لازم نیست برای مثال در پرونده ای فردی از سوی بازرس مالیاتی بررسی می‌شد فرد کشو

میز خود را باز کرده و سلاحی را به بازرس نشان داده است این عمل از سوی دادگاه تهاجم ساده روانی تشخیص داده شده است و دفاع فرد مبنی بر اینکه سلاح تقلبی بوده است و نمی توانسته تهاجمی انجام دهد مقصر شناخته نشده است.

عنصر روانی:

ایجاد ترس سوء نیت عام و سوء نیت خاص دارد

سوء نیت عام: یعنی مرتکب آگاه باشد با آگاهی به ماهیت رفتار خود این عمل را انجام دهد

مفهوم مخالف این است که اگر در اثر اعمال غیر ارادی عملی انجام داده است که باعث ترس دیگری شود قابل مجازات نیست مانند زمانی که در حالت خواب، بیهوشی، هیپنوتیزم و اجبار باشد.

سوء نیت خاص: ایجاد ترس در بزه دیده خاص است مثلاً شخصی ایمیلی را جعل می کند و برای دوستش ایمیل می فرستد تا او را بترساند این عمل تهاجم روانی شناخته نشده است چون سوء نیت خاص برای ارتکاب جرم نداشته است.

نتیجه:

تهاجم به عنوان یکی از مصادیق مهم رفتارهای خشونت آمیز و تهدید آمیز علیه امنیت شخصی افراد، مفهومی است که در حقوق کیفری نظام های مختلف، جایگاه متفاوتی دارد. در نظام های حقوقی انگلستان و ایالات متحده آمریکا که تابع مکتب کامن لا هستند، تهاجم مفهومی مستقل از ضرب و جرح تلقی می شود و صرف تهدید قریب الوقوع نسبت به بزه دیده، بدون نیاز به تماس فیزیکی، برای تحقق آن کفایت می کند. این رویکرد، با تأکید بر عنصر روانی و ادراک ذهنی بزه دیده، به حمایت کیفری گسترده تری از امنیت فردی و روانی اشخاص منجر شده است. در حقوق فرانسه نیز، که متأثر از سنت حقوق نوشته است، مفهومی مشابه تحت عنوان «خشونت روانی» مورد شناسایی قرار گرفته و در زمینه هایی نظیر خشونت خانگی و تهدید غیر فیزیکی، مورد جرم انگاری خاص قرار گرفته است.

در مقابل، در حقوق کیفری جمهوری اسلامی ایران، با وجود برخورداری از مبانی فقهی غنی مانند قاعده لاضرر، حرمت ایذاء، حرمت تهدید و اکراه، و توصیه های قرآنی بر حرمت تعرض به جان و حیثیت انسان ها، مفهوم «تهاجم» هنوز به صورت مستقل و صریح در ساختار قانون مجازات اسلامی تعریف و جرم انگاری نشده است. همین امر سبب شده است تا رفتارهای خشونت آمیز غیر تماسی در چارچوب مفاهیم کلی تری چون تهدید، اکراه، توهین یا سوء قصد به نفس تحلیل شده و واکنش کیفری ناظر بر آنها، از دقت و شفافیت لازم برخوردار نباشد. این خلأ تقنینی، با توجه به تحولات اجتماعی، افزایش اشکال نوین خشونت، و یافته های بزه دیده شناختی، کارآمدی سیاست جنایی ایران را در این حوزه کاهش داده است.

یافته های این پژوهش نشان می دهد که نظام حقوقی ایران، در پرتو ظرفیت های فقهی و با بهره گیری از تجربه کشورهای پیشرو، می تواند با جرم انگاری مستقل تهاجم در معنای خاص آن، گامی مؤثر در ارتقاء حمایت کیفری از اشخاص، به ویژه در برابر تهدیدهای روانی و رفتارهای خشونت آمیز غیر تماسی بردارد. این اقدام نه تنها با اصول اسلامی و سیاست جنایی عدالت محور نظام جمهوری اسلامی سازگار است، بلکه در جهت تقویت امنیت روانی، صیانت از کرامت انسانی و پیشگیری از وقوع جرایم خشن در مراحل اولیه نیز مؤثر خواهد بود. پیشنهاد می شود قانون گذار با بازنگری در ساختار مفهومی جرایم علیه اشخاص، عنوان مستقلی برای تهاجم در نظر گرفته و با بهره گیری از معیارهای دقیق فقهی و

جرم‌شناختی، عناصر آن را به‌طور شفاف تدوین نماید.

منابع و ماخذ:

اردبیلی، محمد. (۱۴۰۲). حقوق جزای عمومی (جلد دوم). تهران: میزان

آقابابایی، مریم. (۱۳۹۸). تهدید به عنوان عامل بزه‌دیدگی ثانویه. فصلنامه بزه‌دیده‌شناسی کاربردی، ۴(۲)، ۹۱-۱۰۸

عبادی، ناهید. (۱۳۹۵). بررسی تطبیقی جرم ضرب و جرح در حقوق ایران و فرانسه. فصلنامه تطبیقی حقوق کیفری، ۲(۴)، ۲۳-۴۵

صفاری، منصور. (۱۳۹۷). بزه‌دیده‌شناسی نوین. تهران: میزان

گلدوزیان، ایرج. (۱۳۹۹). حقوق جزای اختصاصی (جلد اول). تهران: مجد

میرمحمدصادقی، حسین. (۱۳۹۸). حقوق جزای اختصاصی: جرایم علیه اشخاص. تهران: میزان

موسوی بجنوردی، محمد. (۱۳۹۹). الفقه الجنائی الاسلامی (جلد دوم). قم: مرکز فقهی ائمه اطهار

فیض، محمدحسین. (۱۴۰۰). مبانی فقهی حرمت تهدید و ایذاء در فقه امامیه. فصلنامه فقه و حقوق اسلامی، ۸(۳)، ۴۱-۶۰

عمید زنجانی، عباسعلی. (۱۳۸۵). فقه سیاسی در اسلام. تهران: سمت

سبحانی، جعفر. (۱۴۰۱). آسیب‌شناسی جرم‌انگاری از منظر فقهی. قم: مؤسسه امام صادق (ع)

طهماسبی، سجاد. (۱۴۰۰). بزه‌دیده‌محوری در اصلاح تقنین کیفری ایران. مجله حقوق جزا، ۱۰(۱)، ۷۵-۹۴

محمدصالحی، احمد. (۱۳۹۸). امنیت انسانی در فقه کیفری اسلامی. تهران: پژوهشگاه قوه قضائیه

Dressler, J., & Garvey, S. P. (2022). Criminal Law: Cases and Materials (9th ed.). West Academic Publishing

Ormerod, D., & Laird, K. (2022). Smith, Hogan and Ormerod's Criminal Law (16th ed.). Oxford University Press

Pradel, J. (2019). Droit pénal spécial. Paris: Cujas

پ وزارت فرهنگ و ارشاد 96136
EshraqLaw.itcz.ir

ISSN:2717-0225

eshraqlaw.itcz.ir